

УДК 793.33(477)“202”(045).

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/76-1-8>**Микола БЕРДНІК,***orcid.org/0000-0002-2856-8285**викладач кафедри сучасної та бальної хореографії
Харківської державної академії культури
(Харків, Україна) olimp.ds@gmail.com***Наталія МАЛИНОВСЬКА,***orcid.org/0009-0005-0815-9280**кандидат історичних наук,
старший лаборант кафедри сучасної та бальної хореографії
Харківської державної академії культури
(Харків, Україна) nataliamykhailivna@gmail.com***Кирило ШКУРЄВ,***orcid.org/0000-0001-6574-7955**заслужений тренер України зі спортивних танців, кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри сучасної та бальної хореографії
Харківської державної академії культури
(Харків, Україна) shkuruyev-ki@hotmail.com*

СИСТЕМА КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЗРОСТАННЯ В СПОРТИВНО-БАЛЬНОМУ ТАНЦІ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

У статті подано аналіз конкурсної системи спортивно-бального танцю в Україні останнього десятиліття. Визначено проблеми, які стають на заваді розвитку цього виду танцювального мистецтва і особливо загострилися під час випробувань 2020-х років. Це перш за все складність переходу у вищі класи танцювання і вдосконалення в них, спричинене відлученням від повноцінного турнірно-тренувального процесу танцівників найбільш постраждалих від війни східних регіонів України.

Методологія дослідження базується на принципах синергетичного підходу. Основними методами стали включене спостереження, аналіз, узагальнення і систематизація багаторічного танцювального, організаційного і педагогічного досвіду авторів.

Клубно-турнірна система України, що склалась у 1990-ті роки, активно функціонувала до початку пандемії коронавірусу навесні 2020 року. Її концепція відіграла неабияку позитивну роль для розвитку українського хореографічного мистецтва і, зокрема, утвердженню адекватного образу бального танцю і танцюриста-бальника, організувавши дитячі змагання відповідно до вікових фізичних і психологічних особливостей, змусивши відмовитись від передчасного макіяжу конкурсантів, вульгарної, агресивно-еротичної манери в костюмі і виконанні, від спроб підвищити видовищність виступів небезпечними чи не зрозумілими для дітей елементами.

Доведено, що вітчизняна система кваліфікаційного зростання в спортивно-бальному танці в умовах випробувань 2020-х років виявила суттєві недоліки. Зокрема відчутна в попередні роки проблема підвищення до міжнародного класу в умовах пандемії, а потім війни, змушує перспективних українських танцівників передчасно завершувати конкурсну діяльність або відмовлятися від продовження танцювальної кар'єри в Україні. Ця проблема потребує адекватного новим культурно-історичним обставинам рішення, наприклад, через впровадження кваліфікаційних іспитів на додачу чи замість набору необхідної кількості конкурсних балів. Також вимагає науково-теоретичного осмислення лексики і композиція спортивного бального танцю, що допоможе даному виду хореографії розкрити повною мірою свій образно-пізнавальний потенціал і посідати значуще місце в національній танцювальній і загальній культурі.

Ключові слова: спортивний бальний танець, конкурс зі спортивно-бального танцю, бальний танець в Україні, хореографічна культура.

Mykola BERDNIK,

orcid.org/0000-0002-2856-8285

*Lecturer at the at the Department of Modern and Ballroom
Choreography Kharkiv State Academy of Culture
(Kharkiv, Ukraine) olimp.ds@gmail.com*

Nataliia MALYNOVSKA,

orcid.org/0009-0005-0815-9280

*Candidate of Historical Sciences,
Senior Laboratory Assistant at the Department of Modern and Ballroom Choreography
Kharkiv State Academy of Culture
(Kharkiv, Ukraine) nataliamykhailivna@gmail.com*

Kyrylo SHKURYEYEV,

orcid.org/0000-0001-6574-7955

*Honored Coach of Ukraine in Dancesport, Candidate of Arts,
Associate Professor at the Department of Modern and Ballroom Choreography
Kharkiv State Academy of Culture
(Kharkiv, Ukraine) shkuryeyev-ki@hotmail.com*

QUALIFICATION GROWTH SYSTEM IN THE SPORTS BALLROOM DANCE IN UKRAINE: EFFECT ON THE DEVELOPMENT OF PERFORMING SKILLS

The article analyses the competitive system of sports ballroom dance in Ukraine over the past decade. The author identifies the problems that hinder the development of this type of dance art, which became especially acute during the competitions of the 2020s. First of all, it is the difficulty of moving to higher dance classes and improving in them, caused by the separation of dancers from the most war-affected eastern regions of Ukraine from the full-fledged tournament and training process.

The research methodology is based on the principles of a synergistic approach. The main methods used were participant observation, analysis, generalisation and systematisation of the authors' many years of dance, organisational and pedagogical experience.

The club and tournament system of Ukraine was actively functioning before the coronavirus pandemic in the spring of 2020. Its concept played a significant positive role in the development of Ukrainian choreographic art and, in particular, in establishing an adequate image of ballroom dance and ballroom dancers, organising children's competitions in accordance with age-related physical and psychological characteristics, forcing them to abandon premature make-up of contestants, vulgar, aggressive and erotic costume and performance style, and attempts to increase the entertainment value of performances with elements that are dangerous or incomprehensible to children.

It is proved that the national system of qualification growth in sports ballroom dance in the conditions of the 2020s has revealed significant shortcomings. In particular, the problem of raising to the international class in the context of a pandemic and then war, which was felt in previous years, forces promising Ukrainian dancers to prematurely end their competitive activities or refuse to continue their dance career in Ukraine. This problem requires an adequate solution to the new cultural and historical circumstances, for example, through the introduction of qualifying exams in addition to or instead of gaining the required number of competition points. The vocabulary and composition of sports ballroom dance also require scientific and theoretical comprehension, which will help this type of choreography to reveal its full imaginative and cognitive potential and occupy a significant place in the national dance and general culture.

Key words: *sports ballroom dancing, ballroom dance competition, ballroom dance performance, ballroom dance in Ukraine, Choreographic culture.*

Постановка проблеми. Повномасштабна російська воєнна агресія проти України призвела до обмеження, згорання і припинення турнірно-тренувальної діяльності в найбільш постраждалих від війни і окупованих регіонах України, знищення критичної інфраструктури, зокрема електрогенерації, масової еміграції населення до Західної Європи, в тому числі танцівників – тренерів та учнів. Згадані обставини зумовили новий рівень комунікації з світовою танцювальною спільнотою, а саме необхідність зважати на захід-

ноєвропейські традиції організації конкурсного бального танцю і особливості її розділу за політичними уподобаннями у вигляді допущення до участі в конкурсах російських танцівників, що змусило переглянути усталені зв'язки українських танцювальних організацій при плануванні танцювальної кар'єри своїх вихованців. В згаданих обставинах на новому рівні постали питання узгодження вітчизняної і західноєвропейської тренувально-конкурсних систем, а також необхідність нового осмислення спортивного бального

танцю як складової українського хореографічного мистецтва.

Аналіз досліджень. Проблеми конкурсного бального танцю постійно перебувають в полі зору дослідників. Критерії і методи контролю виконавської майстерності досліджували О. Горбенко і А. Лисенко (2020), Т. Осадців (2001, 2022). Образно-естетичні аспекти бальної хореографії висвітлювали І. Спінул та О. Спінул (2022, 2023). Певний внесок в розробку зазначених проблем внесено неопередніми публікаціями авторів даної статті – К. Шкурєєва (2022, 2023, 2024), М. Бердніка (2023). Значний інтерес для розкриття обраної теми становить антропологічне дослідження Г. Нерс (Nurse, 2007), в якому танцювальні конкурси висвітлено всебічно, від перших кроків підготовки до вибору вбрання і аналізу тих почуттів, що їх переживають всі учасники, танцюристи, судді, тренери, глядачі. Цікаві спостереження щодо побудови кар'єри в танцювальному спорті висловлені в «робочому зошиті бальника-конкурсанта» М. Вінкельхауса (2001). Згадані дослідження створили базу для аналізу української системи функціонування бального танцю, її можливостей, проблем і перспектив в контексті національної хореографічної культури, що має висвітлити дана стаття.

Мета статті – проаналізувати систему кваліфікаційного зростання в спортивно-бальному танці України і визначити її вплив на розвиток виконавської майстерності на сучасному етапі існування. Відповідно поставлено такі завдання: розглянути вітчизняну систему функціонування спортивного бального танцю, виявити, яких змін зазнала ця система в останні роки, а також дослідити, які проблеми бальної спортивної хореографії в Україні виявили випробування 2020-х років і намітити шляхи їх розв'язання.

Методологія дослідження базується на принципах синергетичного підходу. Основними методами стали включене спостереження, аналіз, узагальнення і систематизація багаторічного танцювального, організаційного і педагогічного досвіду авторів.

Виклад основного матеріалу дослідження. На відміну від Заходу, в Україні з кінця 1950-х років цільовою аудиторією спортивних бальних танців стали діти молодшого і середнього шкільного віку. Відповідним чином впорядковувався турнірний процес. Організатори змагань прагнули адаптувати норми і критерії конкурсного танцю до вікових фізичних і психологічних особливостей. Однак час показав, що танцівників світового рівня система, що склалась, формує не так багато,

а трендмейкерів суто української підготовки, котрі б увійшли в історію спортивного бального танцю, досі не було. Так само під питанням характеристики і сама наявність національного стилю спортивних бальних танців. Водночас вихованці українських клубів на базі набутої на батьківщині підготовки впевнено досягають високого рівня під орудою закордонних тренерів. Зокрема визначні здобутки мають Н. Паніна, К. Смірнов, К. Мошинська, М. Сердюк, Г. Машиц, С. Міліція, В. Гарбузов, Д. Чеснокова, С. Крикливий, Н. Бичкова, Н. Дятлова, А. Плахотний, Н. Майдій, К. Стрельнікова, О. Алтухов, К. Шкурєєв, Є. Євсєєв та інші. Виявити причини такої ситуації і перспективи розвитку має на меті запропоноване дослідження.

В Україні організацій – федерацій, спілок, які займаються розвитком спортивних танців чи танцювального спорту, бального танцю можна налічити більше 10 (АСТУ, УФСТ, ВТС, СГОСТУ, ЛФСТ, УРТ, РУТА, ЛТУ, ВФТС, ВАСТ, ФТСУ та інші), одна з яких має статус національної та договір з міністерством молоді та спорту України з виду спорту спортивні танці (АСТУ), та друга з танцювального спорту (ВФСТ). На практиці танцівники обирають клуб і тренера за власними уподобаннями, чи то територіальна близькість, цінова категорія, зручний графік занять, стиль танцювання і внутрішньоклубної роботи, тобто статус федерації, до якої належить клуб, вирішального значення не має. Змагально-тренувальний процес повністю забезпечується силами і коштом його учасників – танцівників і тренерів.

Конкурси як основна форма побутування спортивно-бальних танців підтримують їх стандарт, дозволяють стежити за тенденціями розвитку, дають розуміння можливостей і перспектив цього виду діяльності. Критерії оцінки виступів на подібних заходах єдині в усьому світі і наслідують сформовані найавторитетнішими турнірами в Блекпулі: якість танцю і його атрактивність. Якість танцю виявляється через техніку, музикальність і образ; атрактивність залежить від хореографії танцю, його презентації і характеру. Британська дослідниця Г. Нерс дійшла висновку, що «для перемоги на конкурсі з бальних танців потрібні різні підходи на різних рівнях змагання. Коли танцюристи є початківцями, судді дивляться, чи пари знають і розуміють основні кроки та правила танцю, і характери виконавців, найвірогідніше, не відіграють великої ролі» (Nurse, 2007: 57). Однак для дорослих досвідчених танцівників «рівень ентузіазму й енергії в танці привертав увагу і, здавалося, винагороджувався навіть більше, ніж у кроках» (Там само). М. Вінкельхаус, в свою

чергу, стверджує, що техніка і схема танцю на конкурсі визначають лише 7% результату виступу, натомість вирішальне значення мають характер виконання (38%) і мова тіла (55%) (Вінкельхаус, 2001: 18). На жаль переважна більшість учасників вітчизняних турнірів до рівнів танцювання, які передбачають хореографічну творчість і самовираження, не доходять, виснажені одноманітним вишколом протягом декількох років в категоріях початківців. Тривалість кар'єри в даному виді змагань в середньому становить близько десяти років, при цьому конкурсний бальний танець не має вікових обмежень для участі в конкурсах або танцювальної практики.

Щороку в Україні відбуваються тисячі змагань різних рівнів, частина з яких має досить значну, як за європейськими мірками, кількість участей. Однак реально танцівників не так багато, адже один і той самий учасник в одному турнірі може змагатись кілька разів в різних категоріях за віком, рівнем танцювання і формі змагання. Участвами (англ. Entrance або entry) у бальному середовищі називають один вихід спортсмена, пари, тріо чи команди на змаганнях, фестивалі чи конкурсі. Теоретично якщо брати участь в усіх вікових і класифікаційних категоріях, один танцівник може зробити більше десяти участей. Відповідно до Правил проведення змагань, які майже не різняться в усіх танцювальних організаціях України, також дозволяється танцювати на категорію старше. Враховуючи можливість участі у парі, соло, дуеті чи тріо та тріо мікс, танцівники можуть зробити ще більшу кількість участей, від тридцяти шести до, теоретично, дев'яноста. На практиці для пари нормально здійснити шість чи вісім ентріс, бували випадки пар, які танцювали більше двадцяти ентріс, однак наслідком були затримки на змаганнях та труднощі з позаплановою перестановкою послідовності категорій, які змагаються.

Причиною такої завантаженості є принципи організації вітчизняної турнірної системи і правила підвищення танцівника в класі за рівнем танцювання. Для переходу з класу в клас пари набирають бали за участь на змаганнях; за призові місця чи перемогу на цих змаганнях балів нараховується більше. Системи кваліфікаційних іспитів, подібної, наприклад, до британської (Nurse, 2007: 53), в Україні немає, адже основний контингент танцівників у нас – діти молодшого і середнього шкільного віку, котрі не готові скласти подібні іспити. В момент запровадження система мала на меті ґрунтовне опанування учнями основ спортивних бальних танців і обмеження складності програми віковими фізичними і психо-

логічними особливостями. При цьому за участь у змаганнях початкових рівнів (Beginner) в Н та Е класах танцівники набирають бали незалежно від зайнятих місць, тобто якщо потрібно набрати 18 чи 24 бали, при переході з класу Н в Е чи з Е у Д (Novice), навіть за останнє місце танцівник отримує один бал. Таким чином, регулярно беручи участь у змаганнях (вісімнадцять, якщо виступати один раз, або дев'ять-шість турнірів з кількома entry), танцівник-початківець може за сезон вийти до наступного класу.

Набагато гірша ситуація з класами починаючи з В (Intermediate): бали нараховують лише при відповідній кількості участей, щоб отримати один бал, танцівник повинен виграти серед щонайменше чотирьох пар. Для переходу з класу В в клас А (Pre-Championship) потрібно 28 балів, з класу А в клас S (Championship) – 30, що робить ці переходи нездійсненними роками, якщо суворо дотримуватися усталених правил. Однак це саме той рівень, що дозволяє повноцінно брати участь у міжнародних змаганнях, семінарах, майстер-класах, і за крок до нього зупиняється більшість українських танцівників, бо замість чотирьох років на проходження усіх класів та переходу у "Відкритий" ("Рейтинг", "Фрістайл") клас пари застрягають у нижчих класах на десять і більше років, що потім робить їх неконкурентоспроможними серед учасників з інших країн з їх більш гнучкою системою підготовки танцівників, про що свідчать останні міжнародні змагання WDSF та WDC. Діюча схема зарахування балів унеможливорює змагання в Україні танцівників високого класу, тому вони або виїжджають за кордон, або, не маючи можливості подальшого самовдосконалення, зосереджуються на тренуванні початківців і взагалі відмовляються від конкурсних виступів. В умовах пандемії, а потім повномасштабного вторгнення ця схема нарахування балів остаточно виявила свою непридатність для формування танцівників високого класу, тому для подальшого розвитку бальної хореографічної культури в Україні і становлення національної школи виконання потребує перегляду з метою полегшення переходу на найвищі рівні танцювання, наприклад, через впровадження системи кваліфікаційних іспитів, подібної до вище згаданої британської.

Клубно-турнірна система активно функціонувала до початку пандемії коронавірусу навесні 2020 року. Її концепція відіграла неабияку позитивну роль для розвитку українського хореографічного мистецтва і, зокрема, утвердженню адекватного образу бального танцю і танцюриста-бальника, організувавши дитячі змагання відпо-

відно до вікових фізичних і психологічних особливостей, змусивши відмовитись від передчасного макіяжу конкурсантів, вульгарної, агресивно-еротичної манери в костюмі і виконанні, від спроб підвищити видовищність виступів небезпечними чи не зрозумілими для дітей елементами, хоча батьки конкурсантів нерідко намагаються обійти правила і обурюються зауваженням спортивного інспектора.

Збройна агресія Російської федерації наприкінці зими 2022 року практично унеможливила турнірну діяльність на всьому сході України, незахищеному від раптових ворожих ракетних атак, адже, як було показано вище, конкурс зі спортивно-бальних танців є багатолюдним і тривалим заходом, неможливим в умовах повітряних тривог, постійних ворожих атак, проблем з електропостачанням, зв'язком, іншими ризиками воєнного стану. Тренувальний процес в східних регіонах триває, хоч і в обмеженому обсязі і з запровадженням всіх заходів безпеки, адже ці заняття набули особливого значення в умовах дистанційного навчання як можливість живого спілкування і повноцінного навчання у прямій взаємодії з педагогом і однолітками. Однак можливості повноцінної участі в турнірах для танцівників практично половини України вже протягом кількох років значно обмежені, відтак перехід на вищі класи танцювання для цілого покоління вітчизняних бальників практично неможливий.

Наукова новизна дослідження полягає в аналізі конкурсної системи спортивно-бального танцю в Україні останнього десятиліття і визначенні тих проблем, які стають на заваді розвитку цього виду танцювального мистецтва і особливо загострилися під час випробувань 2020-х років, а саме складності переходу у вищі класи танцювання і вдосконалення в них і відлучення від

повноцінного турнірно-тренувального процесу танцівників східних регіонів України.

Висновки. Актуальна концепція конкурсного бального танцю відіграла неабияку позитивну роль для розвитку українського хореографічного мистецтва і, зокрема, утвердженню адекватного образу бального танцю і танцюриста-бальника, організувавши дитячі змагання відповідно до вікових фізичних і психологічних особливостей, змусивши відмовитись від передчасного макіяжу конкурсантів, вульгарної, агресивно-еротичної манери в костюмі і виконанні, від спроб підвищити видовищність виступів небезпечними чи не зрозумілими для дітей елементами. Водночас кілька десятиліть функціонування цієї системи закріпили за спортивно-бальним танцем виняткову приналежність до дитячих видів активності, призвели до домінування спортивно-змагального компоненту даного виду хореографічного мистецтва, нівелюючи його історико-культурний, образотворчий компонент, саму філософію як позасценічного танцю, роздумів про людські взаємини, проживання їх різних моделей. Випробування 2020-х років, що призвели до фактичного припинення конкурсної діяльності в половині регіонів України, унеможливили підвищення в класі і, відповідно, вдосконалення виконавської майстерності танцюристів рейтингових категорій, що може призвести до втрати цілого покоління українських бальників-професіоналів. З метою збереження і розвитку традиції спортивно-бального танцю в Україні можна запропонувати спростити умови підвищення в класі для рейтингових категорій, запровадити кваліфікаційні іспити в доповнення до набраних на конкурсах балів, створити умови для розвитку і конкуренції різноманітних тренерських методик і підходів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Берднік М. Вплив історичних хореографічних витоків на формування змісту емоційної складової латиноамериканського бального танцю. *Культура України*, 2023, випуск 80, С. 76-81. https://doi.org/10.31516/2410-5325.080.09*
2. Горбенко О., Лисенко А. Критерії суддівства танцювальних пар на різних етапах технічного вдосконалення. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2020. (7(127)), 52-56. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.7\(127\).09](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.7(127).09)
3. Малиновська Н., Семенова Н., Шкурєєв К. Розвиток бальної хореографічної культури в Україні у 2010–2020-х роках. *Культура України*, 2024, вип. 83. С. 75-82. https://doi.org/10.31516/2410-5325.083.08*
4. Оновлені правила нарахування класифікаційних балів. <https://flymark.com.ua/News/Read/137>
5. Осадців Т., Токар Т., Жайло А. Контроль технічної підготовленості спортсменів у бальних танцях. *Science and Education*, 2022, Issue 1. Рр. 42-47. <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2022-1-6>
6. Осадців Т. Спортивні танці: Навч. Посіб. Л.: ЗУКЦ, 2001. 340 с.
7. Правила спортивних змагань з танцювального спорту. URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Sport/Pravylyl_zmagani/2021/pravylyl-sportivnikh-zmagani-z-tantsyuvalnogo-sportu.pdf
8. Спінул І., Спінул О. Особливості естетично-ціннісного сприйняття сучасного спортивного бального танцю. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2022. (207). 309-314. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-207-309-314>
9. Спінул І., Спінул О. Сутність поняття «виконавська майстерність» у спортивних бальних танцях. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2023. (209), 368-373. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-209-368-373>

10. Шкурєєв К. Проблеми інституціоналізації вищої професійної освіти спортивних бальних танців. *Культура України*. 2023. Вип. 81. С. 63-69. https://doi.org/10.31516/2410-5325.081.08*.
11. Шкурєєв К. Розвиток методики і концепції спортивних бальних танців в умовах дистанційного навчання в Україні у 2010-х – на початку 2020-х років. *Культура України*. 2022. Випуск 76. С. 150-155.
12. Nurse Gwendolin. *Competitive ballroom dancing as a social phenomenon an anthropological approach*. Doctoral thesis. 2007. <https://pure.roehampton.ac.uk/portal/en/studentTheses/competitive-ballroom-dancing-as-a-social-phenomenon>
13. Winkelhuis M. *Dance To Your Maximum: The Competitive Ballroom Dancer's Workbook*. Dance Plaza, 2001. 336 p.

REFERENCES

1. Berdnik M. (2023). Vplyv istorychnykh khoreografichnykh vytykov na formuvannya zmistu emotsiinoi skladovoi latynoamerykanskoho balnogo tantsiu. [The impact of historical choreographic origins on forming emotional content in Latin American ballroom dance]. *Kultura ukrainy. - Culture of Ukraine*, 36. 76-81. [in Ukrainian].
2. Horbenko O., Lysenko A. (2020). Kryterii suddivstva tantsiuvalnykh par na riznykh etapakh tekhnichnoho vdoskonalennia. [Judging criteria of dance couples at different stages of technical improvement]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport)*. - Scientific journal of the National Pedagogical University named after M.P. Drahomanov. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports). 15. 7(127), 52-56. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020>. [in Ukrainian].
3. Malynovska N., Semenova N., Shkuryeyev K. (2024). Rozvytok balnoi khoreografichnoi kultury v Ukraini u 2010–2020-kh rokakh. [Development of ballroom choreographic culture in Ukraine in 2010–2020]. *Kultura Ukrainy. - Culture of Ukraine*. 2024, vol. 83. P. 75-82. https://doi.org/10.31516/2410-5325.083.08* [in Ukrainian].
4. Nurse Gw. (2007). *Competitive ballroom dancing as a social phenomenon an anthropological approach*. Doctoral thesis. <https://pure.roehampton.ac.uk/portal/en/studentTheses/competitive-ballroom-dancing-as-a-social-phenomenon>
5. Onovleni pravyla narakhuvannya klasyfikatsiinykh baliv. [Updated rules for calculating classification points]. <https://flymark.com.ua/News/Read/137> [in Ukrainian].
6. Osadtsiv T., Tokar T., Zhailo A. (2022). Kontrol tekhnichnoi pidhotovlenosti sportsmeniv u balnykh tantsiakh. [Control of the technical training of athletes in ballroom dancing]. *Science and Education*, Issue 1. 42-47. <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2022-1-6> [in Ukrainian].
7. Osadtsiv T. (2001). *Sportyvni tantsi: Navch. Posib.* [Sports dance: tutorial]. L.: ZUKTs. 340 p. [in Ukrainian].
8. Pravyla sportyvnykh zman z tantsiuvalnogo sportu. [Rules of sports competitions in dance sports]. URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Sport/Pravyla_zmagan/2021/pravila-sportivnykh-zmagan-z-tantsiuvalnogo-sportu.pdf [in Ukrainian].
9. Shkuryeyev K. (2023). Problemy instytutsionalizatsii vyshchoi profesiinoi osvity sportyvnykh balnykh tantsiv [Problems of institutionalization of higher professional education in sports ballroom dancing]. *Kultura Ukrainy. - Culture of Ukraine*. 2023. 81. 63-69. https://doi.org/10.31516/2410-5325.081.08* [in Ukrainian].
10. Shkuryeyev K. (2022). Rozvytok metodyky i kontseptsii sportyvnykh balnykh tantsiv v umovakh dystantsiinoho navchannia v Ukraini u 2010-kh – na pochatku 2020-kh rokiv. [Development of ballroom choreographic culture in Ukraine in 2010–2020]. *Kultura Ukrainy/ – Culture of Ukraine*, 76. 150-155. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/73-2-25> [in Ukrainian].
11. Spinul I., Spinul O. (2022). Osoblyvosti estetychno-tsinnisnogo spryiniattia suchasnoho sportyvnoho balnogo tantsiu. [Peculiarities of aesthetic and value perception of modern sports ballroom dance]: *Naukovi zapysky. Pedahohichni nauky. – Academic Notes. Series: Pedagogical Sciences*. 207. 309-314. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-207-309-314> [in Ukrainian].
12. Spinul I., Spinul M. (2023). Sutnist poniattia «vykonavska maisternist» u sportyvnykh balnykh tantsiakh. [The essence of the concept of "performance skill" in sports ballroom dancing]. *Naukovi zapysky. Serii: Pedahohichni nauky. – Academic Notes. Pedagogical sciences*. 209, 368-373. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-209-368-373> [in Ukrainian].
13. Winkelhuis M. (2001). *Dance To Your Maximum: The Competitive Ballroom Dancer's Workbook*. Dance Plaza, 2001. 336 p.